

Institutt for fysikk, NTNU

Faglig kontakt under eksamen:

Professor Johan S. Høye

Tlf. 93654

Sensurfrist: 1. september.

Kontinuasjoneksamen i fag SIF4008 Fysikk

Fredag 15. august 2003

Kl. 09.00 - 14.00

Tillatte hjelpemidler: Godkjent lommekalkulator
Rottmann: Matematisk Formelsamling
Rottmann: Mathematische Formelsammlung
Barnett & Cronin: Mathematical Formulae
O. Jähren og K. J. Knutsen: Formelsamling i matematikk

Oppgave 1

a) Tre motstander skal koples sammen til en resulterende motstand R . To av motstandene, R_1 og R_2 , koples i parallell mens den tredje motstanden R_3 koples i serie til denne parallellkoplingen. Hva blir den resulterende motstanden R uttrykt ved R_1 når $R_2 = (4/5)R_1$ og $R_3 = (1/3)R_1$?

La motstanden R_1 være et stålrør med indre diameter $d_i = 1,2$ cm, ytre diameter $d_y = 1,5$ cm og lengde 12 m. Hvor stor er motstanden R_1 når resistiviteten til stål er $2,0 \cdot 10^{-7} \Omega\text{m}$?

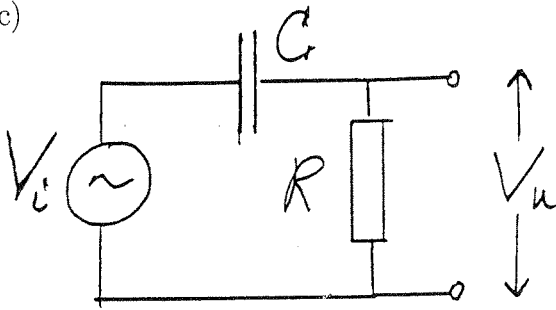
b) I atmosfæren finnes det elektriske potensialgradienter som varierer med tid og sted. Men i middel kan en anta at det elektriske feltet varierer med høyden z over jordoverflaten som

$$\mathbf{E} = \mathbf{E}(z) = -(k_1 e^{-z/z_1} + k_2 e^{-z/z_2}) \mathbf{e}_z$$

der $\mathbf{e}_z$ er enhetsvektor som er rettet vertikalt oppover. Beregn det tilhørende elektriske potensialet $V(z)$ når $V(0)$ settes lik 0. (Dvs. $V(z)$ er den elektriske potensialforskjellen mellom høyden z i atmosfæren og jordoverflaten ved $z = 0$.)

Det gitte elektriske feltet og dets variasjon med høyden skyldes elektrisk nettoladning innenfor jordoverflaten og i atmosfæren rundt. Her skal nettoladning Q_j innenfor jordoverflaten ($z = 0$) bestemmes. Benytt Gauss lov til å bestemme Q_j når $k_1 + k_2 = 130$ V/m, jordradien er $R = 6400$ km og permittiviteten for vakuum er $\epsilon_0 = 8,85 \cdot 10^{-12}$ C/Vm.

c)

Kretsen på figuren med en motstand R og kapasitans C representerer et enkelt høypassfilter. Beregn forholdet mellom (amplitudene til) ut- og inn-spennning

$$F = V_u/V_i$$

(eller $F = |V_u/V_i|$) som funksjon av vinkel-frekvensen ω til vekselspenningen. [Hint: Benytt enten viserdiagram eller komplekse tall for beregning.]

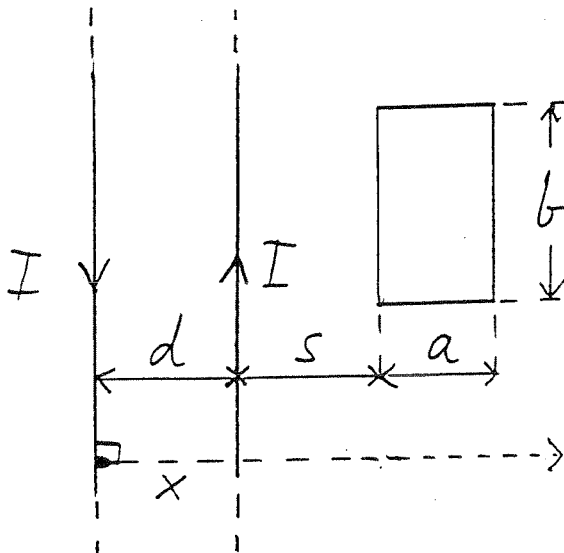
Oppgitt: $R = \rho \frac{l}{A}$, $R = \sum_i R_i$, $\frac{1}{R} = \sum_i \frac{1}{R_i}$

$$V(\mathbf{r}) = - \int \mathbf{E} d\mathbf{r}$$

$$\oint \mathbf{E} d\mathbf{A} = \frac{q_i}{\epsilon_0} \quad (\text{Gauss lov})$$

Oppgave 2

a)

Betrakt 2 uendlig lange parallelle elektriske ledninger med avstand d mellom sentrene som vist på figuren. De 2 ledningene har begge radius R ($\ll d$). Det elektriske potensialet på den rette forbindelseslinjen mellom ledningene vil da være gitt ved

$$V(x) = \frac{\lambda}{2\pi\epsilon_0} \ln\left(\frac{x}{d-x}\right)$$

der x er posisjonen på denne linjen regnet fra sentrum av den venstre lederen og λ er netto linjeladning

(ladning pr. lengdeenhet) på den ene lederen med motsatt ladning på den andre mens ϵ_0 er permittiviteten for vakuum. Hva er potensialforskjellen ΔV mellom de 2 lederne? [Hint: Posisjonene til overflatene på de 2 lederne er henholdsvis $x = R$ og $x = d - R$.]

Et stykke av ledningsparet med lengde l ($\gg d$) kan betraktes som en kapasitans (kondensator). Beregn den tilhørende kapasitansen C .

b) Ledningene på figuren ovenfor fører også elektrisk strøm I i hver sin retning. Ledningsstykket med lengde l vil da også ha en selvinduktans L som skyldes generert magnetfelt fra strømmen. Utenfor en enkelt rett leder er størrelsen på magnetfeltet

$$B = \frac{\mu_0 I}{2\pi r}$$

der μ_0 er permeabiliteten for vakuum og r er avstanden fra lederens sentrum. Beregn denne selvinduktansen L . [Hint: Lag en lukket rektangulær strømsløyfe med lengde l og bredde d ($\ll l$) ved at endepunktene forbindes med korte ledere på tvers. Regn så ut den magnetiske fluksen gjennom denne strømsløyfen der en negliserer bidraget til magnetfeltet fra de korte lederne.]

c) I samme plan som de to ledningene legges en rektangulær strømsløyfe med sidekanter av lengde a og b som vist på figuren under punkt a). Sidekantene med lengde b er parallelle til ledningene med nærmeste avstand s . Beregn indusert elektromotorisk spenning $\mathcal{E}$ i denne strømsløyfen når det er vekselstrøm i ledningene med strømstyrke

$$I = I_0 \cos(\omega t)$$

der ω er vinkelfrekvens og t er tiden.

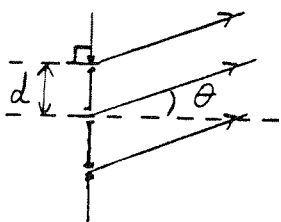
Oppgitt: $Q = CV$, $\Phi = \int \mathbf{B} d\mathbf{A}$, $\Phi = LI$

$$\int \frac{1}{x} dx = \ln|x|, \quad \mathcal{E} = -\frac{d\Phi}{dt}.$$

Oppgave 3

a) En person med godt gehør står ved veikanten og observerer tonehøyden, dvs. frekvensen f_m på sirenelysten fra en utrykningsbil som kommer mot. Etter passering merker vedkommende seg at frekvensen f_m har sunket til $f_e = (27/32)f_m$. Hvor stor fart v hadde denne bilen når lydshastigheten settes til 350 m/s?

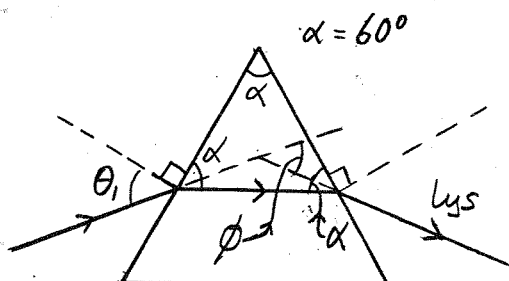
b)

Lys faller normalt inn på et plan med 3 parallelle spalter med naboavstand d . Lyset fra disse spaltene interfererer ved at de 3 utsvingene $A \cos(\omega t - \delta)$, $2A \cos(\omega t)$ og $A \cos(\omega t + \delta)$ adderes. (Merk at her er amplituden fra spalten i midten det dobbelte av amplituden fra de to andre.) Hva er fasevinkelen δ uttrykt ved avbøyningsvinkelen θ når lyset har frekvensen f og lyshastigheten er c ?

Hva blir intensiteten I som funksjon av δ når intensiteten for $\delta = 0$ settes lik I_0 ?

c)

En lysstråle passerer symmetrisk gjennom et glassprisme, som vist på figuren, der vinkelen $\alpha = 60^\circ$. Prismet som er omgitt av luft, består av glass med brytningsindeks $n = 1,58$. Hva blir den totale avbøyningsvinkelen ϕ ? [Hint: Bestem først innfallsvinkelen θ_1 (i forhold til flate-normalen).]

Oppgitt: $\cos(\alpha + \beta) = \cos \alpha \cos \beta - \sin \alpha \sin \beta$

$$f_L = f_S \frac{c + v_L}{c + v_S}$$

$$n_1 \sin \theta_1 = n_2 \sin \theta_2 \quad (\text{Snells brytningslov}).$$